

Nagy László:

A dzsihad

Bevezetesként: egy mindennapos hír:

In the news, the Islam is a religion of the war, and all muslim are soldiers of the “jihad”, the “Holy War”. The linguistic and Islamic historical research of the word “jihad” can give us surprise. The author demonstrates a “new kind of word”, writing about the Arabic language, the interpretation of the words “holy” and “war” (also: fight and violence); about the past of the “jihad”; about its role in the religion and everyday life; and about the Islam as a religion, which is not only a faith but a special way of life, too.

A napi hírek alapján az iszlám egy militarista vallás, és a muzulmánok a dzsihad, szent háború katonái. A dzsihad szó nyelvészeti, és iszlám történeti kutatása érdekes meglepetéseket tartogat. A szerző egy új világot, felfogást bemutató írásában, általában az arab nyelvről, a szent és a háború (a harc, az erőszak) szavak értelmezéséről; a dzsihad múltjáról; a vallásban és a hétköznapiakban betöltött szerepéről; továbbá az iszlám vallásról szól, amely nemcsak hit, hanem egyben életforma is.¹

A terrorista akciók szereplőinek motivációja többféle lehet. Az egyik megközelítés szerint megkülönböztethetünk ideológiai, etnikai, vallási alapon szerveződött és pszichológiailag motivált, haszonszerző globalizáció-ellenes terrorizmust². A következőkben az egyik ismertnek vélt motiváció egyik elemével foglalkozunk.

„Dicsősség Istenének, a teremtmények Urának! Az egek, a föld, a fény, és a sötétség Megteremtőjének. Isten békéje legyen a mi Urunkon Mohameden, a Próféták és a Küldöttek Pecsétjén, Aki elhozta nekünk a Jó Hírt, és óvva figyelmeztett. Vele és a Koránnal az Isten megmentett bennünket az el-

¹ Al-Ahram (egyiptomi napilap), 2002. október 11., 12.o.: al-dzsihad masrúa lildifaa an al.nafsz va al-vatan

² Padányi József: A Magyar Honvédség lehetőségei, feladatai a terrorizmus elleni harcban. Tanulmány 2003. ZMNE Központi Könyvtár KV 440.

tévelyedéstől, és Mohamed az Isten Igaz Útjára vezetett minket. Annak az Istennek az útjára, Akié minden ami a Földön és az egekben, és általa lesz minden.

(Szafí ar-Rahmán al-Mabárkafúri: *al-Rahíq al-makhtúm*, 5.o)¹

A napi hírek alapján az iszlám egy militarista vallás, és a muzulmánok terroristák, (ön)gyilkos merénylet, fanatikus gyilkosok. Tagadhatatlan, a muszlimok világában az „umma”-ban – amely 1,4 milliárd embert számol – élnek olyanok, akik a problémák megoldásának eszközt a fegyverekben, és a gyilkosság(ok)ban látják, mégis a hívők döntő többsége békében él Keleten és Nyugaton. A vallás tudósai – „ulemá” – és a vallásjog tudói – „fuqhá” – könyvek sokaságát írják a hit és az „umma” védelmében, de sajnos ezek a művek ritkán jutnak el hozzánk. A holdsarló világából érkező tudósítások egyik leggyakoribb szava a dzsiháid, melyet a kommentátorok „szent háborúnak” szoktak fordítani.

Az arab nyelvről röviden

Az arab, és más sémi nyelvek jellegzetessége, hogy a szavait mássalhangzókból, úgynevezett gyökmássalhangzókból építi fel; „S” – „R” – „B”². A gyökmássalhangzókat magánhangzókkal ellátva egy igét kapunk, amely egyes szám, harmadik személyű, befejezett (múlt idő), és hímnemű; „SaRiBa” = ivott. A nyelv az alapigékből olyan további igéket képez(het), amelyek jelentése összefüggésben van a legelsőével. A képzés során a gyökmássalhangzók sorrendje nem változik, legfeljebb bővül „SaRRaBa” = itatott, „taSaRRaBa” = felszívódott. A szótárakban az igék mellett találjuk a cselekvés(ek)hez kapcsolódó szavakat, fogalmakat. Persze ez nem mindig érthető elsőre. Az „ivott” (SaRiBa) és a „bajusz” (SáRiB) szavak között első hallásra nincs összefüggés, de ha belegondolunk, hogy az ivás során gyakran képződik egy kis bajusz az ember szája körül, akkor minden érthető lesz.³

A „szent” szó az arab nyelvben

Az iszlám, vallás, és kultúra alapja a Korán. A Korán, Allah szava, melyet Allah arabul nyilatkoztatott ki Mohamednek, Gábrriel arkangyal által. Tehát az arab nyelv egy *lingua sacra*, azaz szent nyelv, az iszlám szaknyelve. Természetesen az iszlám is átvett a környező és meghódított népektől szavakat, kifejezéseket, de gyakran már egy meglévő, használt szónak a jelentését bővítette.

Az arab világban két „bank” van: „bank” (szóátvétel) és „maszrif” (szóképzés), azaz a pénzváltás helye. A példák segítségével akarom illusztrálni a ta-

¹ A témának megfelelően kicsit iszlamizáltam az írásom. Az arab szavakat mindig fonetikusán írom át.

² A példákban említett szavaknál a gyökmássalhangzókat mindig nagybetűvel írom.

³ Arab eredetű a „sörbet”, a „szörp” és a „szirup” szavunk.

nulmányomban előforduló arab szavak jelentését és eredetét. Sokszor egy szó, sokkal többet mond, mint amit más ért rajta. A „testvér” szavunk igazi, mély értelme csak a nyelvünk ismerője előtt tárul fel. Azt gondolom, hogy ilyen szépen egy nyelv sem határozza meg a „test-vér”-t.

A Larousse szótár szerint az araboknál háromféle „szent” van: „haram”, „muqaddasz”, „veli”.

HaRuMa – megfosztott, kizárt, megtagadott

HaRRaMa – megtiltott

HaRaM – szent, tilos¹

A „haram” egy olyan szent hely, ahonnan valaki(k) ki van(nak) zárva. A két legismertebb „haram” – „al-haramáni” – az iszlám két szent városa, Mekka, és Medina. Ezekbe a városokba csak muzulmánok léphetnek be. De „haramok” a hétköznapiakban is vannak. Haramnak nevezik a lakás azon részét, ahová a nem családtagoknak tilos a bement. A Koránban a szent mecset – „al-masdzsid al-haram – kontextusban szerepel a szó.²

QaDDaSZa – megszentelt

QuDSZi, QaDíSz, muQaDDaSz – szent

Ezek azok a melléknevek, amelyek a mi „szent” szavunkat tükörfordításban visszaadják. Az iszlám harmadik szent városa Jeruzsálem – „al-Qudsz” – de ide már bárki bemehet, bemehetett még akkor is, amikor a város az iszlámé volt.³

A Biblia arabul, „al-kitáb al-muqaddasz”, azaz Szent Könyv. A Koránban, a különböző ó- és új testámentomi hivatkozásoknál ezek a szavak olvashatóak: Jézust az Isten a Szentlélekkel – „al-rúh al-qudús” – küldte el.⁴ A zsidó törzsek Izraelbe való bevonulásával kapcsolatban a Korán „Szent Földet”, „al-árd al-muqaddasza” ír. „Ó népem! Lépjetek be arra a Szent Földre, amelyet az Isten megírt nektek, és ne forduljatok vissza, mert akkor, elkárhozottként fogtok viselkedni.”⁵ (Ebből következik, hogy amikor egy muzulmán megtagadja Izrael létét, akkor a Koránnak mond ellent.) „Én vagyok a te Urad. Vedd le sarudat! Tuvában vagy, a szent völgyben (al-vádi al-muqaddasz)” – mondta az Isten Mózesnek.⁶

¹ A magyar nyelvben az arab HaRáMi – rabló, tolvaj – szónak a többes számú változata él – HaRáMijja – egyes számban.

² Korán – 2:217, 5:2, 8:34, 22:25, 2:144,149, 2: 191,196, 9:7, 19:28. Az első szám mindig a fejezet (szúra) száma, míg a második a szúrában lévő sort (ája) jelöli. (forrás: Simon R.: A Korán, Helikon, 1987,491.o.).

³ Mohamed idejében (megh.Kr.u. 632) Jeruzsálemet az arabok a régi latin neve – Aelia – alapján Iliyának hívták.

⁴ Jézus és a Szentlélek kapcsolatáról még a következő helyeken lehet olvasni a Koránban: 2:87, 2:253, 5:110, 16:102. Az arab nyelvben nincsenek nagybetűk.

⁵ Q 5:21. A Korán rövidített jelzése a „Q” betű.

⁶ Q 20:12.

Az iszlám a hellyel kapcsolatban szakretizál, de ezt nem teszi meg az emberrel. Az iszlám és a keresztyénség közötti egyik nagy különbség, hogy a hivatalos iszlám nem, csak a népi iszlám ismeri el a szenteket. Ezek a nők és férfiak a vallás által el nem fogadottak – azaz nem kanonizáltak – és nem univerzálisak, hanem lokálisak. Egy szír szent sírjához nem zarándokolnak el Marokkóból, és egy egyiptomi szent sírját sem fogja felkeresni egy szaúdi. Az arab vallással foglalkozó tudósoknak (teológusoknak)¹ keresniük kellett egy szót a „szent” ember megnevezésére. A „valik” (a nyelvjárásokban „velik”) feladata hasonló a keresztyénség szentjeiéhez. A hívők hozzájuk imádkozva kérik Allah (Isten) segítségét. Ők a közbenjárók.

VaLiJa – közel van, határos

Vali – barát, patrónus, szent

A „háború” szó jelentése az arab nyelvben

Kicsit nehezebb a háború szó elemzése, mivel több szinonimája van, mint a „szentnek”.

HaRB – háború

KáFaHa – harcolt, küzdött

KiFáH – harc, küzdelem

NáDaLa – harcolt, küzdött, rivalizált, kompetens volt

NiDáL – harc, küzdelem, rivalizálás

QaTaLa – megölt, meggyilkolt

QáTaLa – harcolt

QiTáL – harc, csata

MaARaKa – csata, harc, küzdelem, hozzádörzsölődés valamihez

A Koránban a legtöbb helyen a „qatala”, „qátala” igékkel találkozunk, melyek, eredetükből adódóan magukba foglalják az ölést is.

„Aki szándékosan öl meg („jaqtulu”) egy hívőt, örökké a Gyeheennában (= pokol, a ford.megj.) marad. Dühös rá az Isten és szörnyű bűne lesz.”²

„Harcoljatok („qátuluhum”) ellenük (hitetlen, politeista arabok, a ford.megj.), amíg nem lesz több kísértés, és csak Isten vallása lesz. Ha megtérnek, ne tartsátok őket ellenségnek, csak a hitetleneket.”³

„Megíratott nektek a harc („al-qitál”), pedig ez ellenetek van. Vannak dolgok, melyek rosszak nektek, mégis jók, és bizonyos dolgokat szerettek, mégis rosszak. De bármi jót is tesztek, Isten tudja azt.”⁴

¹ Csak átvitt értelemben használhatjuk a teológus szót. A keresztyén vallások tudományával foglalkozó tudósok elnevezése a teológus.

² Q 4:93.

³ Q 2:193.

⁴ Q 2:216.

Az arab nyelvben a különböző fegyveres konfliktusokra a legáltalánosabb szó, a „harb”. A 36 példa közül csak néhány:

„harb iqtisádíjja” = „gazdasági háború”;
 „al-harb al-bárida” = „hidegháború”;
 „harb difáíjja” = „defenzív háború”;
 „harb nafsíjja” = „pszichológiai háború”; magyarosan:
 „pszichológiai hadviselés”
 „al-harb al-muqaddasza” = „szent háború”.¹

Tehát a „szent háború” arabul „al-harb al-maqaddasz”, és nem „dzsihád”. A fenti példák bizonyítják, a „dzsihád” szó eredeti jelentése nem „szent”, nem „háború”, és nem is „szent háború”. Az arab nyelv és az iszlám számára annyira idegen a „szenttel” ellátott jelzős szerkezet, hogy a Korán tanításából levezetett „szent törvényt”, a „sarijá”-t is egy szóval fejezi ki.² A példák bizonyítják a szentségek a keresztyén és zsidó vallással kapcsolatban jelennek meg. A dzsihád szó pedig a legáltalánosabban a „jóért való küzdelemnek” fordítható. Természetesen a küzdelmet már mindenki másképp értelmezi (értelmezheti).

A „DZS” – „H” – „D” gyökmássalhangzók:
 DZSaHaDa – szorgalmasan, nagy erőfeszítéssel, buzgalommal dolgozott;
 DZSaHD – erőfeszítés, szorgalom, iparkodás, erő, nehézség, fáradtság;
 DZSáHaDa – harcolt, küzdött, szent háborút folytatott;
 DZSiHáD – erő, erőfeszítés, felszólítás az igazi vallássosságra, szent háború a hitetlenek ellen;
 aDZSHaDa – kifárasztott;
 iDZStaHaDa – erőfeszítéseket tett, keményen dolgozott, igyekezett, törekedett.

Tagadhatatlan, a „DZSáHaDa” ige összefügg a „dzsihád” szóval, amiről nap, mint nap hallunk a médiában, de elgondolkasztató a „DZS” – „H” – „D” fogalomkör csak egyszer fedi le a „szent háborút”. Az „idzstihád” – törekvés, erőfeszítés – az iszlám egyik alapfogalma. „Idzstihádnak” nevezik, amikor a vallás tudói egy komoly kérdést megvitatva közmegegyezéssel döntenek.

A Koránban 6 helyen találkozunk a „dzsiháddal”.³

¹ A dictionary of diplomacy and international affairs (English – French – Arabic), 536-537. o.

² SaRaA – előírt, törvényt hozott; SaRíAa – az iszlám törvényjoga, SáRiA – út, utca (mivel egy utcában az ember nem arra megy amerre akar, hanem meg van szabva „törvényesítve” az irány).

³ <http://www.islamicity.com/QuranSearch>

„Bizony elmagyaráztuk nekik a (Vallást), hogy emlékezzenek. De a legtöbbje visszautasította, és hitetlen maradt. Ha akartuk volna, minden városba küldtünk volna egy figyelmeztetőt. Ne engedelmeskedj a hitetleneknek! Harcolj ellenük keményen tusakodva!” (dzsáhiduhum = harcolj ellenük, dzsihádán = dzsiháddal, azaz felszólítván őket, hogy fogadják el az iszlámot, kabírán = nagyon)¹

(Q 20:50-52)

„Biztos!, akik értünk küzdenek (dzsáhadú), azokat Mi vezetjük az útjainkon. Isten a jót akarókkal van.”

(Q 29:69)

„Bizony az igaz hívők azok, akik hisznek Istenben, a Küldöttében, nem kételkednek, és küzdenek (dzsáhadú) a javaikkal, és a személyükkel az Isten útján. Ők az őszinték.”

(Q 49:15)

„Ti hívők! Ne fogadjátok vezetőiknek az Én ellenségemet és a tiéteket. Barátsággal fordultok hozzájuk, de ők nem hisznek az Igazságban, ami hozzátok eljött. Elűzték a küldöttet és titeket, mert hittetek az Istenben, az Uratokban. Ha kivonultok, és harcba szálltok az utamon (haradzstum = kivonultatok, dzsihádán = erőfeszítéssel, térítéssel, fí szabíli = az utamon), a tetszésemet keresve. Azt kérem Én, hogy rejtsetek el az irántuk érzett barátságot? Jobban tudom én, hogy mit titkoltok, és mit híreszteltek. Aki hasonlóképpen cselekszik közöttetek, az eltévelyedett.”

(Q 60:1)

„Ha hisztek Istenben és az Ő küldöttébe, és küzdőtök az Isten útján (tudzsáhidúna fí szabíli-olláhi) a javaitokkal, és a személyetekkel, tudhatjátok, ez a legjobb nektek.”

(Q 61:1)

„Ó próféta! Harcolj (dzsáhid) a hitetlenek, és a képmutatók ellen! Légy velük szemben határozott, és kitartó. A Gyeheenna (pokol, a ford. megj.) lesz a lakhelyük, és borzalmas lesz a sorsuk.”

(Q 66:9)

¹ Ez a nyelvtani szerkezet – ige + az igéből képzett főnév – a magyar nyelvben nem ismert, a sémi nyelvekben a cselekvés intenzivitását jelöli. De hasonlóval találkozunk a Bibliában. Valaki szörnyű halált halt, azaz „halálnak halálával halsz.”

Dzsihád a vallásban

Mohamed életének a leghitelesebb forrása a Korán. A próféta Mekkában született, és Medinában halt meg. A muszlin vallás tudósai a Korán fejezeteinek (szúra) sorait (ája) a keletkezési helyüket tekintve, két nagy csoportra osztják: mekkaiak és medinaiak.

Mekkában Mohamed egy olyan próféta, aki az Egyetlen Isten tiszteletére, a szegényeknek való adakozásra, a szeretetre, és a végítélet Napjának közeledésére figyelmezteti a bálványimádó arabokat. Nagyon sokan nem szeretik, megvetik, sőt a tevékenységét elutasító nemzetségek vezetői kitalálják, hogy meggyilkolják. Ezért Mekka elhagyására kényszerül. Nincs mögötte hatalom, gazdagság, hadsereg, tömegbázis. Ezt tükrözik az első idézetek.

Miután átköltözött – „hidzsra” – Medinába, már nem egy eszkatológikus látomású próféta, hanem bíró, hadvezér, egy közösséget irányító férfi, mai szóval élve politikus. Már van hadserege, hívei száma gyarapodik, az ellenséges Mekka elleni hadjáratok sikeresek, egyre vagyonosabb. A Q 60:1-től az idézetek már egy egészen más társadalmi helyzetű emberről szólnak. Tevékenységének sikerét bizonyítja, mindeztidáig az iszlám az egyetlen világvallás, amely megteremtette a maga birodalmát, és nem egy meglévőben fejlődött ki (keresztyénség, Római birodalom). És Mohamed az egyetlen próféta, aki megbecsülésében, szerető hívei között halt meg nyugalomban, békében.

Mohamed élete alapján a teoretikusok négyféle „dzsihád” olvastak ki a Koránból:

- sérelmek megbocsátása, meggyőzés erejével kezdeményezés az iszlámra való áttérésre;
- harc hirdetése az agresszió, iszlámot ért támadás visszaszorítására;
- támadás kezdeményezése az iszlám előtti arab kalendárium szent hónapjaiban;
- harc kezdeményezése.

A dzsihád – törekedés, erőfeszítés – gyakran a „fi szabíl-illáhi” – az „Isten útján” kifejezéssel párosul. Az iszlám univerzalizmusának egyik alapja. Egyek a vallást öt alappillére¹ után, a hatodiknak sorolják. A „dzsihád az iszlám szerzetessége!” – mondta Mohamed, a „Paradicsom egyik kapuja.” A dzsihád egy életen át tartó, offenzív tevékenység a rossz ellen, mellyel a hívő önmagát, és környezetét megpróbálja tökéletesíteni. Tehát nem végcél, hanem folyamat. Mo-

¹ 1 – hitvallás, a hívő tanúsítja, nincs más Isten csak az Isten, és Mohamed az Ő prófétája; 2 – napi öt ima; 3 – szegényeknek adakozás; 4 – Ramadán havi böjt; 5 – Háddzs, azaz zarándoklat Mekkába.

hamed egyik mondása alapján a dzsihadnak két fajtája van: kicsi és nagy. Mekka békés bevétele után (Kr.u. 630), amikor a próféta seregével visszatért Medinába s így szólt: „Most kisebb dzsihadból visszatértünk a nagyobb dzsihadba.” (Martin Lings: Az iszlám prófétája, 341-342). A szunnita iszlám szerint kisebb dzsihad amikor a hívő a környezetét akarja megjavítani, a nagy dzsihad során pedig önmagát. A síita teoretikusok szerint a nagy dzsihad a lélek, míg a kis dzsihad a test tökéletesítésére vonatkozik.

A dzsihadnak négy fajtája van – olvasható Qajm imám könyvében: a lélek, a sátán, a hitetlenek, és a képmutatók elleni dzsihad. A hitetlenek, és a képmutatók ellen négyféle dzsihad lehetséges: szívvel, nyelvvel, pénzzel, és lélekkel. De a hitetlenek elleni dzsihad történhet még kézzel is. Ugyanakkor az iszlám határozottan elutasítja az erőszakkal való térítést.

„Nincs kényszer a vallásban! Meglehet különböztetni a Jó Utat a rossztól. Aki megtagadja a bálványokat, és hisz az Istenben, annak olyan kapaszkodója van, mely sohasem szakad el. És az Isten meghallja, amit mond.”¹

Magát a dzsihadot az iszlám vallás tudósai sokféleképpen értelmezik. A XIX. században megszületett Ahmedijja mozgalom, pedig kimondottan tagadja a létét.

Dzsihad a hétköznapiakban

A fentiekből kiderül, a dzsihad egy olyan törekvés a jó győzelmének érdekében, amely bizonyos körülmények között háború is lehet. Az iszlám számára a dzsihad volt az egyedüli, elfogadott fegyveres harc, mivel a vallás abból a szép gondolatból indult ki, hogy a muszlimok között mindig egyetértés volt, van, és lesz, tehát a muszlimok nem harcolnak egymás ellen, csak a más vallásúak, illetve a hitetlenek ellen.

Mohamed halála után (Kr.u. 632) problémák keletkeztek. Ugyanis az egységes közösségben szakadás történt és a teoretikusok nem tudták eldönteni, hogy a muszlimok ellen indított harcokat hogyan nevezzék. Néhány arab törzsfőnök a hagyományos törzsi gondolkodásnak megfelelően, megtagadta az iszlámot, mondván, meghalt az a férfi, akivel szövetséget kötött, akit elfogadott vezetőnek (törzsfőnöknek) és Mohameddel együtt a rendszer, az iszlám is halott. Elkezdődött az „umma” szakadása. A legelső kalifa Abú Bakr (Kr.u. 632-634) a hitehagyottak ellen, „ridda”² harcokat vívott. Sikert ért el az eltávozókat „visszaterelnie a nyájba”. Egy ilyen helyzetben, az „umma” megvédésének legkézenfekvőbb megoldása volt a hit győzelmétől megerősödött, „unatkozó” sivatagi, nomád harcosok hódító útra indítása. A muszlimok magukkal vitték a Korán tanítását, melynek egyik alap gondolata:

¹ Q 2:53

² radda – visszatérített

„Bizony, akik hisznek! A zsidók, a keresztyének, és a szábeusok (keresztyén közösség Irakban, a ford. megj.). Akik hisznek Istenben, a Végítélet Napjában, és helyesen cselekednek, jutalmat fognak kapni az Uruktól. Ők nem félnek, és nem szomorúak.”

(Q 2:62)

A keresztyéneket és a zsidókat az arabok „dzimmiknek” nevezték. Mivel a „dzimmik” ugyanazt az Istent tisztelték, mint a muzulmánok, ezért nem bántották őket, csak az iszlám uralom elfogadását és a kötelező adó megfizetését várták el tőlük. Később Irakban, Iránban, Zoroaszter követői is megkapták a „dzimmi” státuszt. Természetesen időben és térben előfordult, hogy agresszíven léptek fel a „dzimmik” ellen.

Napjainkban két nagy térítő világvallás van; a keresztyénség, és az iszlám. De az iszlám elfogadja a másik két monoteista világvallást (judaizmus, keresztyénség), azaz az iszlám nem törekszik hegemoniára. A két vallás hitvitáiba sohasem szól bele, nem is érdekli. Csak azt nem érti, hogy a zsidók miért tagadták meg Jézust, amikor ő is az Isten egyik prófétája volt, illetve a keresztyénség szentháromság tanát nem tudja elfogadni. Az iszlám számára természetes, vannak muzulmánok, nem muszlinok, Istenhívők, és hitetlenek. Cél a hitetlenek meggyőzése, erőszak nélkül, a hívők megvédése.

Seregeihez Abú Bakr a következő szavakat intézte:

*„Emberek! Tíz szabályt parancsolok meg nektek!
Ne legyetek árulók!
Titokban ne vegyetek el magatoknak a hadi zsákmányból!
Ne szegjétek meg a szavakat, és senkit se csonkítsatok meg!
Ne öljétek meg a fiataalt, az öreget, és az asszonyt!
Ne tépjétek ki gyökerestül a pálmákat, és ne gyűjtsátok fel azokat, ne vágjátok le a fák gyümölcseit!
Csak akkor öljétek meg egy bárányt, egy tehenet vagy tevét, ha megeszítetek!
Ha olyan emberekkel találkoztok, akik visszavonultan élnek a remetelakjukban, ne bántsátok őket!
Ha olyan emberekkel találkoztok, akik étellel és itallal kínálnak benneteket, osszátok meg velük, miután megszenteltétek azt az Isten nevében!
Ha olyan emberekkel találkoztok, akiknek a homloka hajkoronával fedett, és borotvált az arcuk, vágjátok le őket a kardotokkal.¹
Menjétek az Isten nevében! Ő vezessen titeket!”*

(B.L.: La langage, 116-17. o.)

¹ Sajnos még nem sikerült kiderítenem, hogy kik ők.

A dzsihad múltjáról

Dzsihadot, a klasszikus arab irodalom korában, csak a kalifa hirdet(het)ett ki. Az arabok az ortodox kalifák (632-61)¹ és az Ommajjáda kalifák (61-750)² alatt a muszlinok dzsihadot folytatva foglalták el a Földközi-tenger déli medencéjét, Ázsiát, és Európa déli részét. A sors különös fintora, hogy a nyugati hódításokat pont Mohamed halála után száz évvel, 732-ben állította meg Martell Károly, a franciaországi Potiers mellett. A kalifa politikai hatalmának gyengülése után a dzsihadot már a szultánok is meghirdették.

A klasszikus arab birodalom bukása előtti (1258) utolsó nagy és eredményes iszlám támadás az európai történelemben is jól ismert, a legendás kurd származású hadvezér nevéhez, Szaladinhoz kötődik.³ „A dzsihad kötelességek minden emír uralma alatt, legyen az hívő, vagy hitetlen, még akkor is, ha halálos bűnei vannak.” (B.L.: La language, 114.o.). Mohamed mondását a teoretikusok úgy értelmezik, a kalifátus intézményének megszűnése óta (1924) a dzsihad hirdetésének joga a különböző uralkodók jogkörébe tartozik, de magánember – pl. Oszama bin Ládén – soha sem szólíthatja fel a muszlinokat dzsihadra.

A birodalom bukása után alig telt egy emberöltő és a mai Törökország területéről elinduló Oszmán török seregek, sorra foglalták el a szomszédos kis királyságokat, majd a Balkánt. A szultánok „gázinak”, azaz hitharcosnak nevezték magukat. Miután Hódító Szelim 1517-ben elfoglalta Egyiptomot és Kairót, megszerezte a kalifa titulust és a török szultánok egészen 1924-ig kalifiként irányították a birodalom ügyeit.

A „rida” harcok után, jogtudósok – „fuqahá” – megfogalmazták azt a négy esetet, amikor törvényes a muzulmán(ok) fegyveres harca a muszlin(ok) ellen: bandita, lázadó, hitetlen, és hitehagyott.

A bandita, vagy lázadó az iszlám állam ellensége, ellenük nem vallási alapon harcolnak, hiszen tevékenységükkel az ország és a lakosság biztonságát veszélyeztetik. Bandita természetesen az útonálló, a kalóz és bárki, aki ezekre a cselekedetekre felbérel az embereket. A lázadó a fennálló rendszer ellensége. Ezek a harcok viszont nem minősülnek dzsihadnak.

Természetesen a hitetlenek elleni harc dzsihad, amely minden muzulmánnak kötelessége. De nem agresszióval és nem fegyverrel. A „hitetlen” szó értelmezése a térben és az időben mindig változott, változik. Az iszlám 1400 éves történelme során ritkán ugyan, de előfordult, hogy a hitetlenek alatt a keresztyéneket és a zsidókat is értette a hatalom. A hitetleneket meg kell győzni, de ha ez nem sikerül, akkor hagyni kell őket, remélve, hogy megnyílik a szívük.

A XI. század végén a keresztyén Európa egy kollektív támadást indított az iszlám világa ellen. Ezt, illetve a keresztes hadjáratok következményeit az

¹ A Mohamed utáni 4 kalifát nevezi így az iszlám történelem. Abu Bakr (632-634), Omar (634-644), Oszmán (644-656), Ali (656-61).

² Az Ortodox kalifák utáni uralkodócsalád, mely Damaszkuszról irányította a birodalmat.

³ Jeruzsálem visszafoglalása, 1187.

iszlám sohasem tudja elfelejteni. Még napjainkban is az iszlám ellenségét az arab „szalbí” = „keresztes” szokták jelölni. Afganisztánban és Irakban az európai katonák sokak szemében keresztesek, akik csak azért vannak ott, hogy elpusztítsák és kizsákmányolják a holdsarló világát. A közel-keletre érkező európaiak szent háborút vívtak a muzulmánok ellen. Természetesen a muszlinok erre a dzsihaddal válaszoltak, és akkor ott, a dzsihad szó jelentése, keresztyén hatásra, a „szent háborúval” bővült. Azóta, ha a muzulmánok dzsihadot vívnak, mindenki szent háborúról beszél. A folyamat ezer év alatt semmit sem változott. Akkor sem, és most is csak ritkán kérdezik meg a muzulmánokat és a többi népet, hogy bizonyos szavak alatt mit értenek. Egyszerűbb a saját fogalmainkkal megmagyarázni mindezt...

A jogtudósok – „fuqahá” – számára az egyik legnagyobb probléma, milyen érvek alapján lehet egy muzulmán ellen dzsihadot hirdetni?

A XIV. században Egyiptom – Szíria mameluk urai, az Iránt uraló mongolok ellen akartak harcolni, de gondban voltak, mivel a mongolok felvették az iszlám vallást. Végül a jogtudósok azzal érveltek: igaz, hogy a mongolok muszlinok, de nem az iszlám jogrendszere, a „saría” szerint élnek, hanem az ősi mongol törvénykezést („jasza”) követik.

Dzsihadot folytatott a szunnita Oszmán török állam a keleti szomszédja, a síita Szafávida Irán ellen a XVI. században. Az első világháború kitörésekor a szultán, minden muzulmán kalifája, dzsihadra szólította fel a muszlinokat a török nép ellenségei ellen, a szövetségesek, a keresztyén Németország, Ausztria-Magyarország, és Olaszország oldalán.¹ Sokkal keményebben lép fel a „saría” a hitehagyottal szemben.

Az iszlám nem csak vallás, hanem életforma is

Ennek a vallásnak a gyakorlása nemcsak a mecsetben történik imádkozáskor, vagy Mekkában a zarándoklat során, hanem a mindennapokban is: étkezéskor, utazáskor. Ez a vallás átszövi az ember életét a születéstől a halálig. Az aposztata olyan ember, aki elhagyta az iszlámot valamilyen oknál fogva, azaz megtagadja hitét. Ő az iszlám számára nem egyszerű renegát, hanem áruló, aki elárulta az Istent, a vallást, és a muszlinok közösségét, az ummát. Ez az oka annak, hogy az iraki mészárosok sokkal brutálisabban lépnek fel a szerintük áruló muzulmánokkal szemben, mint a más vallásúakkal. Egy hitehagyottnak („murtadd”) nem lehet megkegyelmezni, nem lehet neki menlevelet adni, nem lehet vele szövetséget kötni. Ha megadja magát, nem lehet háborús fogoly, számára két megoldás van: vagy visszatér az iszlámhoz, vagy meghal.

A XIX. század európai vívmányai, amelyeket az Oszmán Birodalomban is bevezettek, természetesen a konzervatív muzulmán vallási vezetők haragját váltotta ki. Az 1855-ös isztambuli reformok – rabszolgaság eltörlése, vallási

¹ Budapesten, a Kozma utcai köztemetőben található az I. világháborúban Magyarországon meghalt török közkatonának a sírja.

egyenjogúság a birodalom különböző felekezetei között, női egyenjogúság – kiváltotta a mekkai muftik haragját. „Megengedni a nőknek, hogy kendő nélkül járjanak, jogot adni nekik, hogy elválhassanak és más jogokat adni nekik, ellentétes a tiszta isteni törvénnyel. A törökök hitetlenekké lettek.” – írták a fetvájukban (jogi döntvény), majd dzsihadra szólították fel a muszlinokat a kalifátus ellen.

„Murtadd”-nak minősítették Egyiptom 1981. október 6-án meggyilkolt államfőjét, Anvar Szadatot a gyilkosai. Szadat „bűne” a Nyugat felé való nyitás volt és a békekötés Izraellel.

A kalifátus megszűnése óta a muzulmánoknak nincs vallási vezetőjük. Nincs egy ember, aki hivatalosan képviselne 1 milliárd 400 millió embert. Az umma két nagy táborra oszlik: szunniták 90%, és síiták 10%. A szunnita muzulmánok spirituális vezetője a Karióban lévő al-Azhar mecsetegyetem nagysejkje, Szajjid Tantávi. Ő az „iszlám pápája”, az ő gondolatait több 100 millió ember követi.¹ Az al-Azhar Mecsetegyetem nyilatkozata szerint a dzsihad eszköze fegyver és agresszió nem lehet, tehát csak békés úton történhet.

„Az iszlám számára elfogadott a dzsihad, minden embernek joga, hogy megvédje önmagát, a környezetét, a földjét, a hazáját és a vallását. Aki ezekért a nemes eszmékért hal meg, az vértanú. De aki igazságtalanul elfoglalja más földjét, megöli a gyerekeket, az terrorista. Az égi vallások – judaizmus, keresztyénség és az iszlám – az ellenségeskedés ellen vannak és mindhárom az együttműködésre, a kölcsönös tiszteletre és a békés egymás mellett élésre figyelmezteti a híveit. Amikor a próféta seregei harcba mentek, Mohamed a következőket mondta nekik: „Ne öljétek gyereket, asszonyt, öreget, ne vágjátok ki a fákat, és ne tegyétek tönkre a termést!”... Az iszlám mindenkivel békés, aki vele szemben is az. A földi élet nem más, mint a jó és a rossz, az igazság és a hazugság, az erény és a becstelenség örökös küzdelme.”

Az idézetből egyértelműen következik az, ami a keresztyénség kezdetén az ókeresztyén egyházaknak komoly problémákat okozott: a vallás védelme fegyveres eszközökkel is elfogadható az iszlám számára.

A keresztyénség és az iszlám között van még egy fontos különbség!

A keresztyénség vértanúja Szent Jakab, akit Heródes Agripa végeztetett ki Kr.u. 43-ban. A VII. században kezdett elterjedni az a legenda, hogy a mai Spanyolországban is prédikált. A hagyomány szerint a holttestét egy hajóra tették, amelyet egy angyal Galícia partjaihoz repített. A történet a feledés homályába veszett, de 813-ban egy csillag a szent sírjára irányította a figyelmet („csillag helye” azaz „campusz stellae”, Comostella). A hagyomány szerint indulatos Jakabnak és fivérének Jézus a „Boanerges” nevet adta.² Amikor az európaiak az andalúziai arabokkal csatáztak – 844, Clavijo – megjelent a szent és győzelemre

¹ Tantávi nagysejk olyan híres, és fontos ember, hogy leírt nevét a számítógép nem húzta alá pirossal! Al-Ahram (egyiptomi napilap), 2002. október 11., 12.o.: Al-dzsihad masrúa lildifaa an al-nafsz va al-vatan

² Az arámi „beni rages”, „menydörgés fiai” szóból ered.

segítette a keresztyéneket. Így kapta Jakab a „Matamoros” azaz „mór ölő” melléknevet, és így lett a muzulmánok ellen harcoló keresztyének védőszentje.

Felhasznált irodalom

- Al-Ahram (egyiptomi napilap), 2002. október 11., 12.o.: al-dzsihad masrúá lildifáa an al-nafsz va al-vatan
- Bassam Tíbor: Keresztes háború és dzsihad (Az iszlám és keresztény világ), Corvina 2003.
- Bernad Lewis: Le langage politique de l'Islam, Gallimard, 1988.
- Imám Ibn al-Qajm: al-dzsihad fí szabil-illáh.
- Larousse (as- Sabil al-Wasit), Dictionnaire arabe-francaise. A következő címszavak: haruma, qaddasza, valija, harb, káfaha, nádala, qatala, maaraka, saraa, dzsahada.
- L'Enciklopedie de l'Islam prófétája, Salam Könyvek, 2003. al-Qurán.
- Samouhi Fawq El'Adah: A Dictionary of diplomacy and international affairs (English – French – Arabic).
- Simon Róbert: A Korán; Helikon, 1987.
- Simon Róbert: A Korán világa; Helikon, 1987.
- Szafí ar-Rahmán al-Mabárkafúri: ar-rahíq al-makhtúm, Dár al-Tadmúrijja, 200.
- Dr. Szántó Konrád: A katolikus egyház története. Ecclesia, 1985.

Theológiai Fórum

A Selye János Egyetem Református Teológiai Kara
és a Calvin János Teológiai Akadémia tudományos folyóirata

Főszerkesztő: Doc. PhDr. Molnár János, a SJE RTK dékánja

Szerkesztőség levélcíme: P.O.Box 54. 945 01 Komárno 1.

Szerkesztés, nyomdai előkészítés: Somogyi Alfréd

Nyomja: Silvester kft., Révkomárom

A Theológiai Fórum I. évf. 1. számának megjelenését a Magyar Köztársaság Oktatási Minisztériuma támogatta

Egy szám ára: 50,- Sk

Bejegyzés: MK SR 3804/2007

ISSN 1337-6519

Theológiai Fórum

Vedecký časopis Reformovanej teologickej fakulty Univerzity J. Selyeho a
Teologickej akadémie J. Calvína.

Šéfredaktor: Doc. PhDr. Molnár János, dekan RTF UJS

Poštová adresa redakcie: P.O.Box 54. 945 01 Komárno 1.

Redakčná práca a príprava na vydanie: Somogyi Alfréd

Tlač: Silvester sro. Komárno

1. číslo I. roč. Theológiai Fórum bolo vydané s podporou Ministerstva školstva
Maďarskej republiky

Cena čísla: 50,- Sk

Registrácia: MK SR 3804/2007

ISSN 1337-6519